

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI

ĐOÀN THỊ THU TRANG

ĐÁNH GIÁ NHỮNG YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG TỚI
Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP CỦA SINH VIÊN VIỆT NAM:
NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP SINH VIÊN
KHỎI NGÀNH KỸ THUẬT

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI – 2018

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI**

Đoàn Thị Thu Trang

**ĐÁNH GIÁ NHỮNG YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG TỚI
Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP CỦA SINH VIÊN VIỆT NAM:
NGHIÊN CỨU TRƯỜNG HỢP SINH VIÊN KHỎI NGÀNH KỸ THUẬT**

Ngành: Kinh tế học

Mã số: 9310101

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. PGS. TS. Lê Hiếu Học**
- 2. TS. Phạm Thị Kim Ngọc**

Hà Nội - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học độc lập của riêng tôi. Các số liệu sử dụng trong luận án có nguồn gốc cụ thể, rõ ràng. Các kết quả trong nghiên cứu của luận án là do nghiên cứu sinh tự tìm hiểu, phân tích một cách trung thực, khách quan dưới sự hướng dẫn của tập thể giáo viên hướng dẫn và chưa từng được các tác giả khác công bố.

Hà Nội, ngày 27 tháng 9 năm 2018

Tập thể giáo viên hướng dẫn

Nghiên cứu sinh

PGS.TS. Lê Hiếu Học   TS. Phạm Thị Kim Ngọc

Đoàn Thị Thu Trang

LỜI CẢM ƠN

Nghiên cứu sinh xin được gửi lời cảm ơn chân thành nhất tới PGS. TS. Lê Hiếu Học, người đã hướng dẫn tận tình trong suốt quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án. Đồng thời, nghiên cứu sinh xin được gửi lời cảm ơn tới TS. Phạm Thị Kim Ngọc đã luôn đồng hành và hướng dẫn nghiên cứu sinh hoàn thành luận án.

Nghiên cứu sinh xin được cảm ơn Ban lãnh đạo Viện Kinh tế & Quản lý cùng các thầy cô trong bộ môn Khoa học Quản lý và Luật, Trường Đại học Bách Khoa Hà Nội đã hỗ trợ, góp ý và định hướng nghiên cứu cho luận án.

Nghiên cứu sinh xin được cảm ơn tới các cá nhân, đội ngũ chuyên gia về khởi nghiệp và các trường đại học tham gia trong quá trình nghiên cứu đã hợp tác, hỗ trợ cung cấp các thông tin và dữ liệu chính xác, đầy đủ để nghiên cứu sinh có thể hoàn thành được luận án này.

Nghiên cứu sinh cũng xin được gửi lời cảm ơn tới những người thân yêu trong gia đình đã luôn hỗ trợ để có thể hoàn thành luận án này.

Nghiên cứu sinh

Đoàn Thị Thu Trang

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU	i
Tính cấp thiết của đề tài.....	i
Mục đích và câu hỏi nghiên cứu.....	iv
Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	iv
Phương pháp nghiên cứu	vi
Những đóng góp mới của luận án.....	vi
Kết cấu của luận án.....	vii

CHƯƠNG 1. TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU VỀ CÁC YẾU TỐ TÁC ĐỘNG ĐẾN Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP .....

1

1.1 Tổng hợp cách tiếp cận của các nghiên cứu trên thế giới về các yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp.....	1
1.1.1 Cách tiếp cận đặc điểm, tính cách cá nhân.....	1
1.1.2 Cách tiếp cận đặc điểm xã hội học – nhân khẩu học.....	3
1.1.3 Cách tiếp cận hành vi.....	5
1.1.4 Cách tiếp cận tổng hợp	6
1.2 Một số nghiên cứu điển hình ở Việt Nam về các yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp	7
1.3 Nhận định khoảng trống lý thuyết của luận án.....	12
1.4 Tóm tắt chương 1.....	15

CHƯƠNG 2. CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP VÀ CÁC YẾU TỐ TÁC ĐỘNG TỚI Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP .....

16

2.1 Khởi nghiệp: các hình thức, các lĩnh vực và quá trình phát triển.....	16
2.1.1 Khởi nghiệp	16
2.1.2 Các hình thức khởi nghiệp.....	17
2.1.3 Các lĩnh vực khởi nghiệp chủ yếu	18
2.1.4 Quá trình phát triển hoạt động khởi nghiệp.....	20
2.2 Ý định khởi nghiệp và vai trò của ý định khởi nghiệp trong quá trình khởi nghiệp	22
2.2.1 Ý định	22
2.2.2 Ý định khởi nghiệp	23
2.2.3 Vai trò của ý định khởi nghiệp trong quá trình khởi nghiệp	24
2.3 Các yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp.....	26

2.4. Mô hình nghiên cứu các yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp	29
2.4.1 Nhóm mô hình xem xét các yếu tố tác động bên trong cá nhân.....	29
2.4.2 Nhóm mô hình xem xét các yếu tố tác động bên ngoài cá nhân	32
2.4.3 Đánh giá về các mô hình nghiên cứu và lựa chọn các yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp của sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam.....	33
2.5 Tóm tắt chương 2.....	36

CHƯƠNG 3. THỰC TRẠNG HOẠT ĐỘNG KHỞI NGHIỆP SÁNG TẠO VÀ Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP SÁNG TẠO CỦA SINH VIÊN KHỐI NGÀNH KỸ THUẬT VIỆT NAM.....

3.1. Tổng quan về hoạt động khởi nghiệp sáng tạo ở Việt Nam	37
3.1.1. Các chính sách thúc đẩy hoạt động khởi nghiệp sáng tạo	37
3.1.2 Một số kết quả về hoạt động khởi nghiệp sáng tạo	39
3.1.3 Những hạn chế của hoạt động khởi nghiệp sáng tạo và một số nguyên nhân cơ bản ..	41
3.2 Tổng quan về sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam và thực trạng việc làm của sinh viên tốt nghiệp khối ngành kỹ thuật Việt Nam.....	47
3.2.1 Tổng quan về sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam	47
3.2.2 Thực trạng việc làm của sinh viên tốt nghiệp khối ngành kỹ thuật Việt Nam	50
3.3 Ý định khởi nghiệp sáng tạo của sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam	51
3.3.1 Tiềm năng khởi nghiệp sáng tạo của sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam.....	51
3.3.2 Hoạt động nâng cao ý định khởi nghiệp sáng tạo của sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam.....	54
3.3.3 Một số mô hình hiệu quả nâng cao ý định khởi nghiệp sáng tạo cho sinh viên khối ngành kỹ thuật tại Việt Nam.....	56
3.4 Vai trò của sinh viên kỹ thuật trong hệ sinh thái khởi nghiệp sáng tạo Việt Nam	61
3.5 Tóm tắt chương 3.....	62

CHƯƠNG 4. MÔ HÌNH VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU ĐÁNH GIÁ CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG TỚI Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP SÁNG TẠO CỦA SINH VIÊN KHỐI NGÀNH KỸ THUẬT VIỆT NAM .....

4.1 Mô hình nghiên cứu đề xuất.....	64
4.1.1 Căn cứ xây dựng mô hình.....	64
4.1.2 Mối quan hệ giữa các thành phần của mô hình	67

4.1.3 Các giả thuyết của mô hình nghiên cứu.....	68
4.2 Thiết kế nghiên cứu	73
4.2.1 Quy trình nghiên cứu.....	73
4.2.2 Thiết lập thang đo các nhân tố trong mô hình	76
4.3 Chọn mẫu và phương pháp thu thập dữ liệu nghiên cứu.....	80
4.3.1 Về đối tượng điều tra.....	80
4.3.2 Về cỡ mẫu.....	80
4.3.3 Về khung lấy mẫu.....	80
4.4 Phương pháp phân tích dữ liệu.....	83
4.4.1 Phân tích dữ liệu thứ cấp bằng các phương pháp tổng hợp, so sánh, phân tích	83
4.4.2 Phân tích dữ liệu sơ cấp bằng phương pháp định lượng	84
4.4.3 Phân tích dữ liệu sơ cấp bằng phương pháp định tính.....	87
4.5 Tóm tắt Chương 4.....	88

CHƯƠNG 5. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU ĐÁNH GIÁ CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG TỚI Ý ĐỊNH KHỞI NGHIỆP CỦA SINH VIÊN KHỎI NGÀNH KỸ THUẬT VIỆT NAM 89

5.1 Thống kê mô tả mẫu nghiên cứu	89
5.2 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo	91
5.2.1 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với nhân tố “Giá trị mong đợi của cá nhân”	92
5.2.2 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Thái độ đối với việc khởi nghiệp”	92
5.2.3 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Niềm tin về chuẩn mực xã hội”	93
5.2.4 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Chuẩn chủ quan”	93
5.2.5 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Cảm nhận về năng lực bản thân”	93
5.2.6 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Nhận thức kiểm soát hành vi”	94
5.2.7 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Cảm nhận về may mắn”	95
5.2.8 Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Ý định khởi nghiệp”	95
5.3 Kết quả đánh giá chính thức thang đo	96
5.3.1 Kết quả phân tích khẳng định nhân tố với mô hình đo lường	96
5.3.2 Kết quả phân tích khẳng định nhân tố với mô hình tới hạn.....	98
5.3.3 Kết quả phân tích bằng mô hình cấu trúc tuyến tính SEM và kiểm định các giả thuyết nghiên cứu từ H1 đến H7.....	98
5.3.4 . Kết quả phân tích đa nhóm kiểm định các giả thuyết nghiên cứu H8, H9	99
5.3.5 Kết quả phân tích Bootstrap kiểm định tính bền vững của mô hình	101

5.3.6 Kết quả đánh giá tác động trực tiếp, gián tiếp của các yếu tố trong mô hình tới ý định khởi nghiệp của sinh viên.....	101
5.3.7 Kết quả đánh giá của sinh viên về từng yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp và mức độ ý định khởi nghiệp.....	102
5.3.8. Kết quả so sánh ý định khởi nghiệp của các nhóm sinh viên khác nhau.....	106
5.4 Tổng kết các kết quả nghiên cứu.....	109
5.5 Tóm tắt chương 5.....	113

CHƯƠNG 6. BÀN LUẬN VÀ HÀM Ý NGHIÊN CỨU 114

6.1 Bàn luận về kết quả nghiên cứu.....	114
6.1.1 Về điểm đánh giá từng yếu tố trong mô hình nghiên cứu.....	115
6.1.2 Về mức độ tác động và bản chất tác động của từng yếu tố tới ý định khởi nghiệp....	117
6.1.3 So sánh sự khác biệt về mức độ tác động của các yếu tố trong mô hình tới ý định khởi nghiệp giữa các nhóm sinh viên khác nhau.....	119
6.1.4 So sánh ý định khởi nghiệp giữa các nhóm sinh viên khác nhau.....	119
6.2 Một số đề xuất từ kết quả nghiên cứu nhằm nuôi dưỡng và thúc đẩy việc nâng cao ý định khởi nghiệp cho sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam.....	122
6.2.1 Đối với cơ quan quản lý Nhà nước.....	123
6.2.2 Đối với các trường đại học.....	124
6.2.3 Đối với sinh viên khối ngành kỹ thuật Việt Nam.....	127
6.3 Điểm đóng góp mới của luận án.....	128
6.4 Một số hạn chế và hướng nghiên cứu tiếp theo.....	128
6.5. Tóm tắt Chương 6.....	129

KẾT LUẬN 131

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ CỦA LUẬN ÁN..... 134

TÀI LIỆU THAM KHẢO..... 135

PHỤ LỤC 1- 30

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU VÀ CHỮ VIẾT TẮT

Viết tắt	Tên tiếng Việt	Tên Tiếng Anh
APEC	Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á – Thái Bình Dương	Asia-Pacific Economic Cooperation
BA	Tổ chức thúc đẩy doanh nghiệp	Business Accelerator
Bộ KH&CN	Bộ Khoa học và Công nghệ	Ministry of Science and Technology
Cục SHTT	Cục Sở hữu trí tuệ	National Office of Intellectual Property of Vietnam
ĐMST	Đổi mới sáng tạo	Innovation
DN	Doanh nghiệp	
FIRST	Dự án “Đẩy mạnh đổi mới sáng tạo thông qua nghiên cứu khoa học và công nghệ”	Project “Fostering innovation through Research, Science, and Technology”
GEM	Tổ chức nghiên cứu Chỉ số khởi nghiệp toàn cầu	Global Entrepreneurship Monitor
GERA	Hiệp hội các nhà nghiên cứu kinh doanh toàn cầu	Global Entrepreneurship Research Association
iAngel	Dự án “Mạng lưới các nhà đầu tư thiên thần tại Việt Nam	Iangel Network
IPP2	Chương trình Đối tác Đổi mới Sáng tạo Việt Nam – Phần Lan, Giai đoạn 2	The Vietnam – Finland Innovation Partnership Programme, second phase
KN	Khởi nghiệp	Entrepreneurship
MAIN	Mạng lưới nhà đầu tư thiên thần Mekong	Mekong Angel International Network
MBI	Sáng kiến Hỗ trợ khu vực tư nhân vùng Mekong	
NATEC	Cục Phát triển thị trường và doanh nghiệp khoa học và công nghệ	National Agency for Technology Entrepreneurship and Commercialization Development
ODA	Chương trình Hỗ trợ Phát triển Chính thức	Official Development Assistance
PSED	Tổ chức nghiên cứu hành vi khởi nghiệp cá nhân PSED	Panel Studies on Entrepreneurial Dynamics
Spin-off	Doanh nghiệp khởi nguồn	Spin-off
Start-up	Doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo	Start-up
VCCI	Phòng Công nghiệp & Thương mại Việt Nam	Vietnam Chamber of Commerce and Industry
VSV	Đề án thương mại hóa công nghệ theo mô hình thung lũng Silicon	Vietnam Silicon Valley

DANH MỤC CÁC BẢNG BIỂU

Bảng	Nội dung	Trang
1.1	Tổng hợp nghiên cứu liên quan đến các yếu tố tính cách, đặc điểm cá nhân tác động tới ý định khởi nghiệp	2
1.2	Tổng hợp nghiên cứu các yếu tố tác động về xã hội học – nhân khẩu học	4
2.1	Các yếu tố tác động tới ý định khởi nghiệp	28
3.1	Tỷ trọng đánh giá mức độ sáng tạo của dự án khởi nghiệp	44
3.2	Số lượng các trường đại học chính quy chuyên ngành kỹ thuật ở VN	49
3.3	Bảng xếp hạng chất lượng nguồn nhân lực	49
3.4	Cơ cấu lao động của các khu vực kinh tế, thời kỳ 2006-2016	53
3.5	Hoạt động hỗ trợ nâng cao ý định khởi nghiệp sinh viên tại ĐHBK HN và ĐHBK-ĐHQG HCM	60
3.6	Tỷ lệ số người trên một doanh nghiệp ở một số quốc gia	62
4.1	Biến điều khiển	68
4.2	Các nghiên cứu về ý định khởi nghiệp áp dụng TPB & kết quả	70
4.3	Phương pháp Delphi phỏng vấn đa chuyên gia hai vòng	76
4.4	Bộ thang đo điều tra sơ bộ	77
4.5	Danh sách các trường đại học tiến hành lấy mẫu	81
4.6	Cỡ mẫu và cơ cấu lấy mẫu ở các trường	81
4.7	Cỡ mẫu và cơ cấu lấy mẫu ở trường ĐHBK HN	82
5.1	Các biến bị loại sau phân tích EFA	91
5.2	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo yếu tố “Giá trị mong đợi của cá nhân”	92
5.3	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo yếu tố “Thái độ đối với việc KN”	92
5.4	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Niềm tin về chuẩn mực xã hội”	93
5.5	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo yếu tố “Chuẩn chủ quan”	93
5.6	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo yếu tố “Cảm nhận về năng lực bản thân”	94
5.7	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo yếu tố “Nhận thức kiểm soát hành vi”	94
5.8	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Cảm nhận về may mắn”	95
5.9	Kết quả đánh giá sơ bộ thang đo với yếu tố “Ý định khởi nghiệp”	95
5.10	Kết quả phân tích khẳng định nhân tố với mô hình đo lường	96
5.11	Các biến bị loại sau phân tích CFA	97
5.12	Kết quả kiểm định các giả thuyết nghiên cứu (kết quả thứ nhất)	98
5.13	Kết quả kiểm định các giả thuyết nghiên cứu (kết quả cuối cùng)	99